

Шегда З. “Торгівля людьми” як соціальна проблема. *Social Work and Education*, Vol, 2 № 1, С. 97-103.

Шегда Зоряна,

*Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи*

«ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ» ЯК СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА

Анотація. У статті здійснено аналіз ставлення до абортів в минулому; визначено поняття соціальної профілактики і основні відомості про види і методи її здійснення; охарактеризовано суть професійної діяльності соціального працівника у здійсненні профілактичної діяльності в загальноосвітніх закладах; здійснено аналіз розроблених програм і курсів, їх основні ідеї, які стосуються проблеми профілактики абортів.

Ключові слова: аборт, вагітність, підліток, профілактика, соціальний працівник, загальноосвітній заклад.

Abstract. *The article analyzes the main approaches to the definition of "trafficking in persons" filed in domestic and foreign scientific literature reveals category of clients who have been trafficked and international instruments ratified characterized in Ukraine for combating human trafficking and illegal migration.*

Keywords: *human trafficking, persons who have been trafficked.*

Формулювання проблеми дослідження. Зміни, які відбуваються в нашій державі, висувають підвищені вимоги до мобільності і адаптивності поведінки людини, її здатності реагувати на виклики сьогодення, а також до результативності її професійної діяльності. Саме тому особливо актуальним є питання профорієнтації особистості. Адже від того, наскільки вдалим є вибір професії, значною мірою залежить ефективність праці, а, отже, успішність людини. Насамперед проблема профорієнтації стосується учнівської молоді, яка стоїть перед вибором подальшого життєвого шляху.

Аналіз наукових досліджень із визначеної проблематики. У роботах ряду вітчизняних і зарубіжних науковців (Г.Ананьєва, В.Толочка, М.Янцура) сформульовано основні положення щодо професійного розвитку особистості. Означена проблематика висвітлена з точки зору різних наук –

історії, філософії, економіки, соціології, медицини, психології, педагогіки. Особливості вибору майбутнього фаху підростаючим поколінням в її історичному аспекті досліджували В.Аванесов, А.Вихрущ, М.Льюк, В.Рак. Зарубіжний досвід професійної орієнтації молоді, що навчається, знайшов відображення в роботах С.Дармодехіна, І.Коростеня, М.Павлової, Г.Терещука. Соціально-економічні аспекти професійного самовизначення молоді проаналізовано в дослідженнях В.Єндальцева, Г.Корякова, І.Назімова, Г.Чередніченко, В.Ядова. Психолого-педагогічні та організаційні основи підготовки молоді до вибору майбутньої професії обґрунтовано в працях П.Атутова, Є.Клімова, В.Мадзігона, В.Моляко, Є.Павлютенкова, С.Чистякової, Б.Федоришина. Значна увага приділялась дослідниками питанням професійної орієнтації школярів на певні види професійної діяльності (В.Барко, О.Мельник, С.Осадчій, В.Хільковець). Проблема професійної орієнтації школярів у позашкільній діяльності вивчалася В.Мачуським, Я.Кепшою, Т.Становською.

Наведене вище свідчить про те, що жодний з аспектів профорієнтації школярів не залишився поза увагою дослідників. Проте, досвід науковців потребує переосмислення й оцінки з позиції завдань сьогодення. Крім того, аналіз стану проблеми у практиці роботи середніх загальноосвітніх закладів свідчить про неповну відповідність змісту, форм та методів здійснення профорієнтації учнів принципово новим соціально-економічним умовам, що склалися в Україні сьогодні [4; 5; 9].

Метою статті є обґрунтування змісту соціально-педагогічної роботи щодо професійної орієнтації учнів загальноосвітньої школи.

Виклад основного матеріалу. Одне із головних завдань соціального педагога – навчити молоду людину бути самодостатньою у вирішенні особистих проблем, створити умови і гарантії для її всебічної самореалізації в суспільстві. Успішному вирішенню означеного завдання сприяють різні напрями соціально-педагогічної діяльності, в тому числі – профорієнтаційна робота з учнями загальноосвітньої школи, яка полягає в: ознайомленні школярів з професіями та правилами їх вибору; вихованні спрямованості на самопізнання як основу професійного самовизначення; формуванні вміння зіставляти свої здібності з вимогами щодо набуття конкретної професії та складати на цій основі реальний план оволодіння професією; сприянні розвитку професійно важливих якостей особистості [1; 2; 8].

Профорієнтаційна робота соціального педагога школі передбачає формування в учнів професійної перспективи – розгорнутих у часі життєвих планів, спрямованих на вибір професії і ствердження себе як суб'єкта професійної діяльності [3, с. 51].

Погоджуємось із думкою Е.Головахи та В.Лозовецької, які вважають змістом соціально-педагогічної роботи щодо професійної орієнтації учнів загальноосвітнього навчально-виховного

закладу організацію ефективного професійного самовизначення та формування в учнівської молоді професійної перспективи, які полягають у:

– наданні інформації щодо вимог і потреб світового, вітчизняного та локального ринку праці, актуальних професій; можливостей навчання на різних освітніх рівнях та етапах розвитку кар'єри, працевлаштування після закінчення навчання та отримання професії;

– формуванні мотивації до майбутньої професійної діяльності, психологічної готовності до зміни професії і переорієнтації на нову діяльність [5, с. 94].

На основі аналізу численних наукових досліджень [3; 5; 6; 7] та досвіду практичної роботи виділяємо такі функції профорієнтації, як: психолого-педагогічну, медико-фізіологічну, економічну та соціальну.

Психолого-педагогічна функція професійної орієнтації учнів полягає у виявленні та формуванні інтересів, здібностей школярів, допомозі їм у виборі такої професії, що відповідала б їхнім індивідуальним особливостям, потенційним можливостям; визначенні шляхів і умов ефективного керівництва професійним самовизначенням школярів [3, с. 58].

Медико-фізіологічна функція профорієнтації школярів виявляється через реалізацію вимог до здоров'я й окремих фізіологічних якостей, необхідних для виконання тієї або іншої професійної діяльності. В умовах загальноосвітньої школи важливо вчасно визначити наявні відхилення в стані здоров'я учня, застерегти його від вибору протипоказаної професії, у разі потреби – скорегувати професійні плани школяра таким чином, щоб вони максимально відповідали його фізичним можливостям [7, с. 438].

Економічна функція полягає у поліпшенні якісного складу працюючих, підвищенні задоволення молоді змістом праці, зниженні плинності кадрів, підвищенні професійної активності та продуктивності праці, економії робочого часу [6, с. 117].

Соціальна функція професійної орієнтації учнів виявляється у засвоєнні школярами визначеної системи знань, норм, цінностей, що дозволяють їм здійснювати свою соціально-професійну діяльність як повноправним членам суспільства і самоудосконалюватися відповідно з державними, суспільними відносинами. Саме тому професійну орієнтацію учнів необхідно розглядати насамперед з позицій соціального замовлення суспільства, а також прогнозування підготовки майбутніх кадрів для держави, єдності формування в учнів особистих і суспільних ціннісних орієнтацій [5, с. 92].

Вважаємо за логічне наступне групування Л.Близнюк [1, с. 50] основних напрямів профорієнтаційної роботи соціального педагога в школі:

- професійна діагностика (психолого-педагогічне вивчення особистості школяра з метою виявлення його професійно значущих властивостей та якостей);
- професійне виховання (формування та розвиток в учнів стійких інтересів до тієї чи іншої професії);
- професійна консультація (надання індивідуальної психолого-педагогічної консультації стосовно майбутньої професійної діяльності).

Погоджуємось із думкою ряду вчених [4; 5; 7] про те, що форми та методи профорієнтації об'єднуються у три групи:

- форми й методи професійної діагностики (вивчення особистості школярів з метою профорієнтації (спостереження, аналіз документів та результатів діяльності учнів, аналіз практичних дій учнів, анкетування));
- форми та методи ознайомчої профорієнтаційної роботи (уроки в навчальних майстернях, бесіда, інструктаж, розповідь, екскурсії для ознайомлення з професіями);
- форми й методи професійної орієнтації, що активізують діяльність учнів з підготовки до вибору професії (індивідуальні завдання, професіографічні дослідження, вечори техніки, тижні художньої творчості, підготовка рефератів, альбомів) [4, с. 115].

Для формування в школярів здатності до аналізу професійної діяльності соціальним педагогом можуть використовуватися наступні методичні прийоми:

- 1) навчання умінню виявляти класифікаційні ознаки професійної діяльності, проводити порівняльний аналіз професій і складати формули професій;
- 2) повідомлення відомостей про схожі професії, порівняння різних професій на основі загального критерію при організації професійних проб;
- 3) розробка спеціальних описів професій, що розкривають специфіку типу професії, стислу характеристику технологічних, психологічних параметрів діяльності професіонала, формулу професії;
- 4) включення в практику індивідуальної профконсультації аналізу характеристик професійної діяльності [2, с. 16].

Виходячи із досвіду практичної діяльності зазначимо, що основними джерелами ознайомлення учнів з професіями можуть бути: розповідь учителя про професії, пов'язані з навчальним предметом, що ним викладається; розповідь представника тієї або іншої професії, запрошеного в школу для бесіди з учнями; розповідь учнів, що спеціально зібрали матеріал про професію своїх рідних або професії, що їх зацікавили; професіографічна екскурсія; відвідання ярмарок професій; книги, статті, довідники про

професії, засоби масової інформації; особиста участь учнів в окремих найпростіших видах праці.

При виділенні критеріїв і показників ефективності профорієнтаційної роботи соціального педагога в школі, на наш погляд, слід орієнтуватися не стільки на конкретний результат, тобто вибір учнем майбутньої професії (оскільки він може бути необґрунтованим, обумовленим ситуативним вибором і таке інше), скільки на формування самої готовності до здійснення цього вибору, тобто готовності до професійного самовизначення. Звідси можна уточнити мету підготовки старшокласників до професійного самовизначення – поступове формування у школяра внутрішньої готовності до усвідомленого і самостійного планування, коригування і реалізації перспектив свого розвитку (професійного, життєвого і особистісного) або, говорячи інакше, готовності розглядати себе як індивідуальність, що розвивається у рамках певного часу, простору та змісту [1, с. 53-54]. Формування у школяра такої готовності можна розглядати як основний результат профорієнтаційної роботи соціального педагога загальноосвітньої школи.

Висновки. Професійна орієнтація учнів є педагогічно керованим процесом. Вивчення змісту профорієнтації в загальноосвітній школі дає змогу зробити висновок, що її завданнями є ознайомлення учнів з професіями та правилами їх вибору, виховання в школярів спрямованості на самопізнання і власну активність як основу професійного самовизначення, формування у них уміння зіставляти свої здібності з вимогами, необхідними для набуття конкретної професії та складати на цій основі реальний план оволодіння професією, забезпечення розвитку професійно важливих якостей особистості.

Перспективи. Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволяє вважати, що одним із шляхів оптимізації профорієнтаційної роботи соціального педагога є створення на основі існуючих методик підготовки школярів до вибору професії та методів активізації профорієнтаційної роботи педагогічної технології, реалізація якої у навчально-виховному процесі школи забезпечувала б формування в учнів готовності до професійного самовизначення.

Список використаної літератури:

1. Близнюк Л.Н. Профорієнтаційна робота у школі / Л.Н. Близнюк // Завуч. – 2012. – № 15. – С. 50-54.
2. Жемера Н.В., Тименко М.П. Людина і світ професій : [програми для старших класів загальноосвітніх навчально-виховних закладів України] / Н.В.Жемера, М.П.Тименко. – К. : ІСДО, 2003. – 28 с.
3. Закатнов Д.О., Мельник О.В., Федоришин Б.О. Зміст профорієнтаційної роботи зі

старшокласниками / Д.О.Закатнов, О.В.Мельник, Б.О.Федоришин – К.: ПІВ АПН України, 2003. – 80 с.

4. Варнавських Н.М. Проблеми професійного самовизначення молоді на сучасному етапі ринкових перетворень / Н.М.Варнавських // Педагогіка і психологія. – 2002. – № 4. – С.15-18.

5. Головаха Е.И. Жизненная перспектива и профессиональное самоопределение молодежи / Головаха Е.И. – Киев : Наукова думка. – 2008. – 144 с.

6. Кавецький В.Є. Особливості професійного самовизначення старшокласників сільських загальноосвітніх шкіл / В.Є.Кавецький // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. – 1999. – № 5. – С.116-119.

7. Капустіна О.В. Активізація професійного самовизначення старшокласників / О.В.Капустіна // Навчальні інновації та їх вплив на якість освіти. – К.: КНЕУ, 2003. – С. 437-438.

8. Педагогічні основи трудового становлення і професійного самовизначення учнівської молоді : [монографія] / За ред. М.П.Тименка. – К.: Інститут педагогіки України, 2006. – 268 с.

9. Тименко М.П., Мельник О.В. Формування готовності старшокласників до професійного самовизначення в умовах ринку праці / М.П.Тименко, О.В.Мельник // Педагогіка і психологія. – 2005. – № 3. – С. 109-116.

1. Кубіцький С. О. Історія соціальної роботи в зарубіжних країнах: навчальний посібник/С.О.Кубіцький — К.: ДАКККіМ, 2009. – 298с.

2. Міністерство алії та абсорбації. . [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.moia.gov.il/Russian/InformationAndAdvertising/Advertising/Pages/Rights.aspx>. (25. 05. 2014). — Назва з екрану.

3. Міністерство соціального забезпечення Ізраїлю. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B8%D0%BD%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE_%D1%81%D0%BE%D1%86%D0%B8%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D0%BE%D0%B1%D0%B5%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F_%D0%98%D0%B7%D1%80%D0%B0%D0%B8%D0%BB%D1%8F . (25. 05. 2014). — Назва з екрану.

4. Моше Кахлон оголосив реформу соціальних служб. Департамент інформаціїта публікації. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zamok.druzya.org/index.php?showtopic=18017>. (25. 05. 2014). — Назва з екрану.

Стаття надійшла до редакції 20.03.2015

Стаття прийнята до друку 04.04.2015